

Ralbice

Je to blizoučko u českých hranic, jenom kousek do vnitrozemí sousední země. Kdysi nepochybně jednotné slovanské území bylo rozděleno přílivem podnikavějších Němců, kteří svůj technický um mohli uplatňovat hlavně v pohraničních horách. A vlastně nebýt otřesů souvisejících s druhou světovou válkou, byl by podobný zhruba padesátikilometrový pruh německého osídlení i na české straně. Když tento pruh hor a podhůří přejedete, ocitnete se v nížině, na níž ještě v nevelkém rozsahu, omezení prakticky na několik vesnic žijí Lužičtí Srbové. Návštěva této maličké země na mě zapůsobila po mnoha stránkách a nemalou radost mi způsobilo moci si po třiceti letech poprvé promluvit jazykem, který jsem se učil ještě v zápalu mládí — a nikdy nepoužil. Ale prozatím chci napsat o jediném momentu, jímž jsou — Ralbice.

Je zvláštní, jakým pokojem a malebnou úhledností na vás dýchne tato dědina, která si jako jedna z už pouhých dvou udržuje srbskou školu. Jistě, národnostní menšiny jsou v dnešní multikulturalismus podporující Evropě něčím jako výstavním kouskem a žádný stát si nějakou přímou unifikaci politikou nedovolí, ale — vždyť víte, je krize, peníze nejsou; je nám líto, ale na srbské školy nemáme... Na druhé straně, Ralbice jsou známé, tamní hřbitov je dokonce památka UNESCO. Čím je tak významný? Kdepak, žádný Slavín, tím méně Pére Lachaise. Hřbitov na vás na první dojem zapůsobí možná jako nepodařený vtíp. Vyrovnané řady hrobů s jednotlivými dřevěnými kříži; všechno stejné, srovnané, vypadá to jako vojenský hřbitov. Musíte se ale po hřbitově projít a možná si nechat vyprávět o přísných pravidlech, jež pro toto svaté pole platí, i o tom, že nejprestižnější osobnosti srbského života jsou ukládány na tomto hřbitově, aby — po dvaceti, pětadvaceti letech — byl jejich hrob beze stopy vykopán a zrušen! Ano, taková pravidla zde platí. Hrob s křížem na něm může být jen tak dlouho, než je využita většina plochy hřbitova; pak je vždy nejstarší část hrobů vykopána, aby udělaly místo jiným. Ve všem vládne přísný řád. Nové hroby se také nezakládají chaoticky po celém hřbitově, ale pěkně jeden za druhým v řadě, takže nové hroby vždy poznáte: - Ty nejnovější ještě nepokryté travou a bez kříže, ty několik měsíců staré s provizorním hnědým křížem a rovem již zformovaným do komolého jehlanu porůstajícího spoře kvítím.

Řekl jsem, že provizorní kříže jsou dřevěné, hnědé. Ostatní kříže jsou však zářivě bílé a to se děje tak: Po Vánocích si shromáždí místní truhlář údaje o všech mrtvých loňského roku, kteří spočívají v nových hrobech, a během postní doby začne vytvářet kříže. Nejpozději o Svatém týdnu je pak osazuje na hroby tak, aby na Vzkříšení se všechny hroby skvěly bělostnou září.

Ralbický hřbitov je tedy protipólem toho, co vidíme na mnohých, především městských hřbitovech. Jednou z pradávných lidských tendencí ve vztahu k záhrobí je totiž touha „aby po mně něco zůstalo“. Tím něčím může být dílo — materiální i nemateriální povahy, majetek, ale třeba i památka v myslích druhých. Pomník na hrobě je zhmotněním této touhy, která je asi všelidská, a minimálně v evropské civilizaci běžná. Ale víme také, že mnohé duchovní směry se staví ke smrti zcela jinak, jako k odpoutání a — víceméně žádoucím — vyproštění z pozemských vztahů, případně i jako ke vstupu do nového života, k otevření nových obzorů.

A je rovněž zajímavé, že se s oběma těmito tendencemi setkáváme přes hranice náboženství. (Horní) Lužičtí Srbové jsou katolíci. Nebyl zde prostor popsat, nakolik je právě pro tuto národní a jazykovou komunitu náboženství významné, ale při mé krátké návštěvě jsem nabyl dojmu, že ač ani v běžném obcování není lužický jazyk vymřelý a je oblíbený i u mladých, tím, co aktivně podporuje jeho užívání, jsou faráři a církve. V kostelích v lužické oblasti nalezneme jen minimum informací v němčině, srbština vládne; mimo zdi kostela je tomu naopak.

Na katolictví v naší zemi ulpělo v posledních letech kvůli známým politickým peripetiím určité podezření z hmotarství. Je tedy velmi prospěšné zajet se podívat do Ralbic, kde může člověk vidět, že i katolická forma křesťanství může být prožívána velmi spirituálně. Na křížích i na jiných místech hřbitova jsou jednoduché nápisy, mezi nimiž jsou velmi časté „Na zasowidženje“

a „Kristus je dobyť“. První upozorňuje na pouhou dočasnost našeho oddělení od duchovního světa, jehož se v plnosti mohou účastnit mrtví. Druhý je možná ohlasem známého latinského *Christus vincit* (i když se liší časem: „je dobyť“ je perfektum; zpětně do latiny tedy *vicit*). Kristovo transformující velikonoční vítězství je v této zemi národa stojícího na prahu vymření, skutečně na prahu mezi životem a smrtí, prožíváno velmi silně a oslavováno například i známými velkými a slavnými jízdami „křyżerjow“. Jako by nám, svým malověrným a zpohodlnělým nejbližším jižním sousedům tento malý, ale probuzený národ říkal — smrt (a třeba i smrt národa) nic neznamená; jdeme jinam, do jiného života k jiným úkolům...